

Kakav nam treba prijevod antifonara?

Nakon četiri stoljeća Tridetinskog Rimskog misala kojeg je 14. VI 1570. po odredbi Tridetinskog sabora bulom »Quo primum« izdao papa Pijo V 26. III 1970. stupio je na snagu **Novi rimski misal** kojeg je papa Pavao VI izdao pod naslovom »Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum«. Dakle radi se o **obnovljenom** (instauratum) misalu. Rimski misal Tridetinskog sabora sadržavao je u jednom jedinom svesku cijeli obred misnog slavlja tj. red mise, kanon mise, molitve, prefacije, čitanja i misne antifone. Ovakav tip misala razvija se od XI stoljeća da u XVI stoljeću za vrijeme Tridetinskog sabora dobije službenu i isključivo punu vrijednost. Međutim nije tako bilo u početku. Obredne knjige razvijale su se postepeno. Najstarija od njih je Biblija. Već pod kraj prvog stoljeća uz Bibliju, kako svjedoči Didahe (VIII, 2—3, IX, 1, X, 7) postojala je i zbirka crkvenih obreda s molitvama. Prvu u izvorniku djelomično sačuvanu obrednu knjigu napisao je grčkim jezikom Hipolit oko godine 220. u Rimu. Više njezinih latinskih prijevoda sačuvalo se je pod imenom »Traditio apostolica«. Izborom biblijskih čitanja nastao je **Lekcionar**, a izborom molitava i ostalih obreda, koje je obavljao svećenik, **Sakramentar**. Uz lekcionar kojim se služio đakon i sakramentar koji je predviđen za svećenike uporedo nastala je i zbirka tekstova namijenjena pjevačima nazvana **Antifonar** koja nas u ovom prikazu posebno zanima. I Lekcionar i Sakramentar i Antifonar u XI st. spajani su u jedinstvenu zbirku **Missale plenum** čiji je tip kako je spomenuto, uzakonio Tridetinski misal. Međutim, u Tridetinski misal nijesu ušli napjevi antifonara već samo tekstovi. Napjevi su i dalje ostali u posebnim zbirkama. Namijenjeni su bili pjevačima i izdavani su pod raznim imenima kao: **Liber gradualis**, **Liber usualis**, **Liber cantus**, **Antiphonarium romanum** itd.

Misal II Vatikanskog sabora napušta tip Misala »plenum« Tridetinskog sabora i dijeli ga u tri dijela: **Red mise** – sadrži red mise i 4 kanona. Izašao je 3. IV 1969, **Red čitanja** – sadrži biblijska čitanja iz starog i novog zavjeta te obnovljeni pripjevni psalam iza prvog biblijskog čitanja, izašao je 25. V 1969, te **Rimski misal** — sadrži misne antifone, molitve i prefacije (81 prefaciju, 1600 molitava i brojne druge obrasce). Novim misalom svi dosadašnji misni obrasci doživjeli su radikalne promjene osim obrazaca Antifonara koji je u cjelini pošteđen od promjena i ostao u punoj snazi pa i obzirom na pripjevni psalam iza prvog biblijskog čitanja (Usporedi Opća uredba rimskog misala, broj 36).

Obnovljeni **Rimski misal II** vatikanskog sabora obavezno za sve stupa na snagu koncem 1971. godine. Do tog vremena očekuje se i hrvatski pri-

jevod tog misala. Naravno, jer su u njemu sadržane i misne antifone (dio misnog Antifonara) očekuje se dakle i hrvatski prijevod **Gregorijanskog antifonara**.

Naziv Antifonar potječe od grčke riječi antifoneo (uzvraćati zvuk), a prisjeća na izmjenično pjevanje zborova iz grčke tragedije. I kršćani su već od prvog početka poznavali izmjenično pjevanje. Takovo pjevanje uočio je i Plinije Mlađi kad godine 112. piše caru Trajanu da kršćani izmjenično pjevaju (secum invicem) himan Kristu kao Bogu. Ovaj izmjenični način izvođenja pjevanih tekstova dobio je tehničko ime **antifonalno** pjevanje za razliku od **responsorijalnog** u kojem je veći dio napjeva izvodi solist, a puk ili zbor kraći otpjev. Glazbeni tekstovi i jednog i drugog načina pjevanja sabrani su već rano u zbirku nazvanu **Antifonar**. Prvu takovu sistematsku zbirku uredio je papa Grgur Veliki (604), ali nije sačuvana već se za nju zna iz svjedočanstva Ivana Đakona. Među najstarije sačuvane antifonare ubrajaju se **Cantatorium iz Monze** iz VIII stoljeća zatim **Antiphonarium Vaticanum** iz konca VIII ili početka IX stoljeća, čuvan u Vatinkanskoj knjižnici, te **Antiphonarium iz St. Gallena** (IX st.) i **Antiphonarium iz Montpelliera** iz XI stoljeća. Nešto kasnije Antifonar je razdijeljen na **Antifonar mise** i **Antifonar časoslova**. Antifonar mise dobio je po raspjevanom gradualnom psalmu naziv i **Gradual**. Ovaj tehnički naziv danas je općenito prihvaćen. Međutim, i u najnovije vrijeme opet se je spojio Antifonar mise i časoslova u jedinstvenu knjigu koja je nazvana »**Liber usualis**«. Liber usualis sadržava tekstove s napjevima koje izvodi **schola cantorum** bilo u misi ili časoslovu ili drugim obredima koji se obavljaju s pjevanjem.

Prijevod koralnog Antifonara na hrvatski jezik složen je posao, daleko složeniji od prijevoda ostalih obrednih knjiga. Antifonar je zbornik liturgijskih tekstova namijenjenih isključivo pjevanju. Stoga pri pripremanju njegova prijevoda treba doista voditi računa o pjevanju, a ne prevoditi samo tako da dobijemo hrvatski prijevod kao što je to bio slučaj za **Obred sprovoda** što ga je nedavno izdala Kršćanska sadašnjost u Zagrebu ama bez i jedne note. Stoga bi nam u ovom času bilo veoma važno znati **što hoćemo i što možemo?**

Pitanje **što hoćemo?** pitanje je želje. Željati može svatko, prema svom ukusu, nutarnjim nagućima, kulturi i osobnom stavu. Stoga je potrebno uspostaviti neki redosljed želitelja. Zele name svećenici, želi narod, žele biskupi, žele avangardni nosioci konciliskih ideja. Budući da želje svih nije moguće ujediniti u jednu želju, čini se, da je najbolje potražiti jednog **idealnog nosioca želja**. Kad pronađemo idealnog nosioca želja, mo-

žemo biti posve sigurni da smo se približili i **idealnom prijevodu Antifonara**. Jasno je da idealnog nosioca želja treba tražiti među onima kojima je crkvena glazba zvanje. A to su crkveni glazbenici. Oni lome kruh svagdašnji s problemima crkvenog pjevanja, oni posjeduju u tom poslu stanovito iskustvo i oni su za taj posao kvalificirani. Stoga bi želja crkvenih glazbenika trebala biti ona idealna, stvarna i objektivna želja koju bi svi ostali želitelji trebali poštovati i usvojiti.

A ta želja je slijedeća:

Hrvatski prijevod Antifonara treba tako prevesti da bi mogao usvojiti svaku glazbenu obradu koju omogućuje osobina hrvatskog jezika i kultura glazbene baštine hrvatskog naroda. Čini se da osobina i odlike hrvatskog jezika dopuštaju da hrvatski prijevod Antifonara može poprimiti gregorijansku koralnu obradu, a glazbena narodna baština omogućuje i folklornu obradu. Stoga je jasno da Biskupske konferencije ne bi smjele odobriti ni jedan prijevod Antifonara ni misala dok ne poprime glazbenu obradu.

Za bilo koju glazbenu obradu potrebno je ponekad zamijeniti redosljed riječi ili poněku manje muzikalnu riječ zamjeniti muzikalnijom ili učiniti u tekstu neke druge promjene. Jasno je da nakon odobrenja teksta sa strane Biskupskih konferencija nije slobodno mijenjati obredne tekstove pa ni glazbeniku. A bez ovog akcidentalnog mjenjanja liturgijskog teksta prema zahtjevu glazbe ne može se roditi uspješna glazbena obrada. Pošto je Antifonar, kako je već istaknuto, isključivo obredna knjiga koja sadržava tekstove s napjevima, sasvim bi bilo nelogično odobravati tekstove prije nego su poprimili zgodne napjeve. Treba se nadati da će Biskupske konferencije u ovom slučaju ova-ko i postupiti.

I GREGORIJANSKA OBRADA

Gregorijanska obrada latinskih tekstova veoma je stara. O toj starini govori i latinski prijevod grčkog teksta. Tekstovi su, naime, Antifonara uglavnom uzeti iz Sv. pisma. Najstariji poznati prijevod Sv. pisma siže u drugo stoljeće. Nazvan je **Itala**. Prijevodom Itale kršćanska zajednica u Rimu služila se je na obrednim sastancima. Godine 383. papa Damas povjerio je sv. Jeronimu da ispravi psaltir Itale. Jeronim je to učinio s velikim obzirom ispravljajući tek ono najnužnije s razloga što su tekstovi već bili uglazbljeni i pjevani u bogoslužju. Ovaj prijevod psaltira nazvan je Romana. Jeronim je ponovo 394. preveo psaltir. Ali ni novi Jeronimov prijevod, koji je sastavni dio Vulgate, nije poprimio rimski Antifonar već je i dalje zadržao Italiju, odnosno Romanu. Tekstove Vulgate je jedino poprimio Galikanski antifonar koji je mnogo mlađi od rimskog antifonara. Novi Misal ostavio je na snazi prijevod starog rimskog Antifonara. Što je dakle razlog da je crkva zadržala vjekovima najstariji prijevod Graduala i da ga nije stavila ni danas izvan snage?

Poznato je da su gregorijanske melodije rimskog Antifonara ono najstarije što se je sačuvalo iz glazbene baštine zapadnoevropske i uopće svjetske glazbene kulture. Neki napjevi preuzeti su iz židovsko-grčke glazbe, a ostali su izvorni doprinos rane kršćanske zajednice. Razvoj koralnih napjeva dostignuo je svoj vrhunac u VI stoljeću kada počinje zlatno doba koralne glazbe i traje do IX stoljeća. Dakle, radi se o prvorazrednoj glazbenoj starini koja već radi same starosti zaslužuje da ju Crkva čuva. Gregorijanski Antifonar osim toga što je prvjenac glazbenog sačuvanog stvaralaštva glazbene kulture još je i remek djelo glazbene umjetnosti. Melodije sadržane u Rimskom Antifonaru genijalno su sastavljene; uvijek mlade i uvijek svježije i prikladne obogatiti ljude svih vremena. One su neumrle radi svoje visoke umjetničke vrijednosti pa makar ih prosuđivali bilo kojom glazbenom estetikom. Sastavljene u djevičanskoj diatonici, koja je svojina svih naroda i vremena sa raspjevanim melodijama, slobodnim ritmom, širokim muškim odahom u bogatoj ljestvici crkvenih modaliteta predstavljaju glazbu koja ne rastresa već sabire. Glazbu — koja čovjeka ne obmanjuje već uzdiže. Bogastvom forma od kojih se neke ne susreću ni u svjetovnoj glazbi svojim trostrukim stilom silaba, neuma i melizama stvoren je potpuni bogoslužni repertoar, po sudu muzikologa, veoma visoke umjetničke vrijednosti kojemu što je stariji raste njegova nutarnja veličina. Repertoar je i veoma opsežan preko 1000 antifona i preko 170 cvjetnih gradula i stotine ostalih glazbenih koralnih formi.

Razlozi koji su vjekovima poticali Crkvu da ljubomorno čuva najstariji latinski tekst psaltira u Rimskom Antifonaru potiču i gregorijansku obradu hrvatskog prijevoda. Ovakva obrada hrvatskog prijevoda Antifonara nije novost. Kroz stoljeća hrvatski tekstovi mise obrađivani su gregorijanskim koralom. Najstariju obradu susrećemo na starohrvatskom — odnosno na hrvatskoj recenziji staroslovenskog jezika. Nažalost, danas je ona gotovo posve izumrla jer nije zapisivana notnim pismom već prenošena pamćenjem po sjećanju sve do naših dana. Radi se, dakle, o agrafičkom glazbenom nasljeđu koje je uglavnom snimljeno i pohranjeno u arhivu Staroslavenskog Instituta u Zagrebu. Postojalo je, dakle, staroslavensko koralno pjevanje koje je po mišljenju muzikologa nastalo od gregorijanskog i ambrozijanskog koralna a obogaćeno je i nacionalnim glazbenim elementima. Druga obrada gregorijanskih napjera na hrvatske tekstove nastala je na tzv. »Scavet«. Scavet je stariji hrvatski prijevod antifonara. Nastao je zbog nestašice staroslavenskih tekstova. Melodije na tekstove Scaveta također nijesu zapisane, a tek su djelomično snimljene. Treća obrada gregorijanskih napjeva nastala je u biskupijama gdje je u praksi bila samo djelomična upotreba latinskog jezika. Sačuvano je više takovih hrvatskih obrednih knjiga, tamo od Bartula Kašića do najnovijih dana. Nažalost ni ove knjige nijesu bile opskrbljene zapisanim napjevima već su melodije bile prenošene od generacije na generaciju sjećanjem. Bilo je svjet-

skih muzikologa koji su smatrali da su gregorijanske melodije svojstvene samo latinskom jeziku, te da se ne mogu prenositi na žive jezike. Do ovakvog zaključka spomenuti muzikolozi došli su na temelju usporedbe sa romanskim i nekim drugim jezicima u kojima se uistinu radi takovih jezičnih osobina kao što su napr. član ili naglasak ne mogu prenijeti gregorijanske koralne melodije. Međutim, to nije slučaj sa hrvatskim jezikom. Hrvatski jezik razvijao se je uz srednjovjekovni latinski jezik. Latinski jezik odlično su poznavali naši renesansni pa i kasniji književnici i političko kulturni slojevi tako da je latinština i nehotice imala utjecala na razvitak hrvatskog jezika. Osim toga prirodne osobine hrvatskog jezika, a posebno naglasak omogućuje lako prenošenje koralnih napjeva na hrvatske tekstove. I bez nekog teoretskog dokazivanja najbolje to pokazuje činjenica da su sve dosadašnje gregorijanske obrade hrvatskih tekstova odlično uspjele i da obzirom na umjetničke kvalitete ne zaostaju za latinskim gregorijanskim napjevima.

Ovdje treba postaviti prigovor nekih muzikologa koji drže da napjevi nastali da izraze sadržaj jednog teksta gube umjetničku vrijednost kad im se vlastiti tekst zamijeni drugim. No ovo nije slučaj ako se radi o istom sadržaju teksta, ili ako novi tekst svojim sadržajem pristaje uz dinamička svojstva napjeva. Ono bitno u napjevu su dinamička svojstva. Bilo je muzikologa koji su držali da se glazbom mogu izraziti svi ljudski osjećaji kao bol, patnja, ljubav, sreća itd. i to u njihovim bezbrojnim stupnjevima jakosti. Po njima bi, dakle, pobuđivanje tih fizioloških uzbuđenja trebalo biti glavni predmet glazbene umjetnosti. Međutim, ispravnije je mišljenje nekih drugih muzikologa po kojima glazba ne izražava osjećaje nego njihove dinamične atribute. Svaki osjećaj, naime, može biti slab, jak, hirovit ili žestok. Glazba može pratiti te osjećaje u njihovom intezitetu gibanjem ili dinamičkim promjenama. Molitva Crkve je objektivna molitva zajednice, a ne subjektivni izražaj pojedinog umjetnika. Stoga i glazba, kojom crkva prati svoju molitvu, treba biti stvarna i objektivna i ne smije se s njom isticati ljudske strasti individua za čim idu neka suvremena gibanja u tom pravcu. Za izražavanje objektivne molitve prikladne su par excellence melodije gregorijanskog koralna jer su inspirirane u toj objektivnoj molitvi teksta. Zamjenjivanjem latinskog teksta hrvatskim tekstom melodije ne će izgubiti od svoje umjetničke vrijednosti (ukoliko se tekst postavi slobodno i naravno) jer dinamička svojstva gregorijanskih napjeva odgovaraju hrvatskim, budući se radi o istom sadržaju tekstova koji su nešto drukčije poredani obzirom na raspored riječi.

Ovdje treba istaći i činjenicu da su gotovo sve narodne svjetovne pjesme i čitava crkvena himnodija skladane strofično pa se na jednu melodiju pjeva više kitica iste pjesme. Ništa nas ne priječi da manje uživamo u drugoj ili trećoj kitici pjesme zbog toga što se pjeva na napjev prve. U prvom slučaju radilo se je o istom sadržaju, a ovdje se radi o novom sadržaju kojega donose novi

tekstovi pa zato popijevka ne gubi od svoje vrijednosti. Strofični način skladanja susreće se i u umjetničkoj glazbi. Stoga prevesti rimski Antifonar tako da se na njega ne mogu primijeniti gregorijanske melodije značio bi povijesni propust za hrvatsku glazbenu kulturu.

Ovdje bi se mogao postaviti prigovor: »Gregorijanske melodije su visoke umjetničke vrijednosti i nepristupačne nevještim zborovima i narodu« stoga ih nema smisla primjenjivati na hrvatske tekstove. Istina je da gregorijanske melodije zahtijevaju tehničku zrelost od pjevača. Međutim, za manje zborove i narod Zbor obreda 3. rujna 1967. odobrio je **Pojednostavljeni gradual** u kojemu su objavljeni jednostavni napjevi za manje crkve. Pojednostavljeni gradual razlikuje se od Rimskog Graduala po izboru tekstova i uvođenju responzorijalnog psalma. Novi tekstovi koji nijesu sadržani u Rimskom gradualu odobreni su samo za pjevanje i ne smiju se uoptrebljavati u čitanoj misi (Usporedi Notizie, 34, str. 333). Iako je Pojednostavljeni Gradual namijenjen manjim crkvama, dozvoljeno je i u većim crkvama ponekad upotrebljavati tekstove i napjeve sadržane u njemu, posebno za onaj dio u kojem sudjeluje narod, ili kad se bogoslužje obavlja bez crkvenog zbora ili u djelovima predviđenim sa sudjelovanjem puka, pa makar sudjelovao i pjevački zbor.

Pojednostavljeni Gradual ima i neke nedostatke. Sastavljen je gotovo isključivo u silabičkom stilu i ne posjeduje bogatstvo modalnih ljestvica Rimskog Graduala. Velika mu je prednost što omogućuje aktivno sudjelovanje naroda i pruža širi izbor liturgijskog repertoara. Ne smijemo Pojednostavljen Gradual smatrati posebnim gradualom, a još manje da se njime dokida Rimski Gradual. U uvodu Pojednostavljenog Graduala jasno se ističe da dosadašnji Rimski gradual »ostaje u punoj svojoj vrijednosti i da treba čuvati njegovu cjelovitu važnost zbog izuzetnih umjetničkih i duhovnih vrijednosti kojima uvelike obiluje« (Graduale simplex, VII, Roma 1967). Oba, dakle, graduala međusobno se upotpunjuju i zajednički čine liturgijski repertoar još bogatijim nego što je prije bio. Stoga bi trebalo s prijevodom Rimskog misala očekivati i prijevod Pojednostavljenog Graduala. Ovakvim prijevodom obaju Graduala zadovoljile bi se potrebe većih crkava (katedrala, samostanskih i zbornih crkava), a također i potrebe seoskih župnih crkava, a naši liturgijski tekstovi dobili bi jednu novu istinsko-umjetničku glazbenu kvalitetu.

II FOLKLORNA OBRADA

Saborska liturgijska obnova nastoji, koliko je god to moguće aktivizirati vjernika za djelatno sudjelovanje u obredima. Do stanovitih granica odrekla se je visokih umjetničkih zahtjeva u glazbenoj umjetnosti da bi omogućila širokom sloju vjernika aktivno sudjelovanje i pjevanjem. Jasno je da će širokom sloju vjernika biti sudjelovanje pjevanjem omogućeno ako mu i pružimo liturgijsko-glazbeni repertoar koji je nastao kao produkt stvaralaštva najširih narodnih slojeva, ili je skladan u

duhu tog stvaralaštva. Glazbeno stvaralaštvo širokih narodnih slojeva naziva se glazbeni folklor, a glazbena obrada Antifonara u ovom stilu folklorna obrada. Bila bi teška greška povjeriti grupi ili pojedinom skladatelju sastaviti jednostavne napjeve za puk bez obzira na folklornu obradbu. Naravno u tom slučaju, jer se radi o umjetničkom slobodnom stvaranju, ne treba paziti na literarni dio prijevoda. Ovakva obradba Antifonara bila bi s glazbene strane siromašna radi jednostavnosti napjeva, a široki sloj naroda ne bi je nikada usvojio. Jednostavna umjetnička obradba teško da će se ikada moći uspoređivati sa folklornom obradom. I glazbeni folklor je jednostavna glazba, ali ne i siromašna. Njegovi glazbeni oblici su sasvim jednostavni, melodije su također jednostavne, katkada se kreću samo u rasponu od nekoliko intervala, ali su s druge strane jako bogate brojnim izvornim modalitetima ljestvica (starocrkveni načini, pentatonska i istarska ljestvica, antični, terni dur itd.) šarolikošću metričke, bogastvom ritmičke, izvornošću harmonija i višeglasja od heterofonije do razvijenog polifonog stavka.

Folklornu obradu obrednih tekstova preporučio je i II Vatikanski sabor u toč. 37 Konstitucije o liturgiji riječima »Crkva ne želi ni u liturgiji nametnuti strogu jednoličnost... Naprotiv, ona promiče duhovne osobine i obilježja različitih rasa i naroda. Ona dobrohotno prosuđuje i, koliko je moguće, svom pomnjom čuva sve što u različitim narodnim običajima nije nerazrješivo povezano s praznovjerjem i zabludom...« i u toč. 39. Biskupskim konferencijama daje smjernicu da odrede prilagođenije tipičnih izdanja liturgijskih knjiga u »svetoj glazbi« i u nekim drugim stvarima. To se isto naglašuje u Instrukciji Musicam Sacram u toč. 61.

Saborska liturgijska obnova nije dakle postala jednoobraznost liturgije koja ne bi mogla usvojiti nacionalne liturgijsko glazbene vrednote jednog naroda, već je dapače preporučila da se sačuavaju vjerski običaji i glazbena baština pojedinih naroda. Sto bi Hrvati trebali čuvati od bogate liturgijske baštine predmet bi trebalo obraditi u jednoj drugoj studiji. Ovdje nas zanima samo to koliko i čime bi hrvatski glazbeni folklor mogao obogatiti glazbu novog hrvatskog prijevoda rimskog Antifonara i kakav bi trebao biti taj prijevod da može primiti folklornu glazbenu obradu. Da bi glazba antifonara po folklornoj obradi uvelike postala bogatija, dovoljno je napraviti malu usporedbu sa svjetovnim glazbenim područjem, kao npr. Koliko je češka glazba obogaćena doprinosom jednog Smetane, mađarska Bartokom ili hrvatska doprinosom jednog Gotovca itd., što su se nadahnjivali na prebogatim riznicama folklornog glazbenog stvaralaštva. Jasno je kada je naoko jednostavna folklorna glazba mogla uvelike obogatiti razrađene složene forme svjetovne glazbe, da će isto tako i u istoj mjeri moći obogatiti i jednostavne forme Antifonara.

Čime će to hrvatski glazbeni folklor moći obogatiti glazbu novog Antifonara? Ponajprije ne radi

se tu o jednoličnosti ili jednoobraznosti jer takav nije ni hrvatski glazbeni folklor. Hrvatski glazbeni folklor je prebogati i opsežan obzirom na mnogostranost područja i formi. Malo koji narod u glazbenom folkloru tako je bogat kao hrvatski. Bogatstvo se očituje u razmjerno velikom broju folklornih područja i zastupljenosti folklornih glazbenih oblika. Svako od folklorno glazbenih područja ima svoje glazbene osobitosti čime hrvatska folklorna glazbena baština, shvaćena kao cjelina, može se tako uspoređivati sa sličnom baštinom najvećih naroda. Čini se da je i to jedan od dokaza da je taj narod nekada bio brojniji, a kasnije, uslijed ratnih i političkih neprilika bio desetkovan. Ali ostaci naroda čuvali su i sačuvali cjelokupnu narodnu duhovnu baštinu. Povijesne prilike nijesu dopustile da Hrvati izgrađuju bogatu baštinu umjetničke glazbe. Ali zato narodni genij nije spavao, već je neprestano stvarao u anonimnosti i tekovine tog stvaralaštva prenosio sjećanjem od koljena na koljeno sve do nas. Stvorio je neprocjenjivo blago narodne glazbe bilo crkvene bilo svjetovne koje se očituje od svečanog pjeva staroslovenskog koralu, starih crkvenih popijevaka gdje se očituje molitva čitavog sela koje u zanosu predane pobožnosti pjeva i tako aktivno sudjeluje obredima. K ovim treba pribrojiti obredne popijevke, kolede, jurjevske, ivanske, duhovske, trikraljske, gospine, dodolske, križarske, ladarice itd. te prebogato polje lirske i epske svjetovne narodne glazbe, zatim plesa i instrumentalne glazbe. Sve su to nepresušivi izvori koji mogu napojiti i nove liturgijske tekstove i unijeti u njih novo bogatstvo. Ali ti liturgijski tekstovi trebaju imati dinamička svojstva tekstova narodnog stvaralaštva. Napraviti takav prijevod nije jednostavna stvar. Treba poznavati i duh narodnog pjesništva i obilježja narodne glazbe.

UMJETNIČKA OBRADA

Novi prijevod Antifonara trebao bi poprimiti i umjetničku glazbenu obradbu. Ona bi omogućila pjevanje proprija mise i časoslova polifono pjevačkim zborovima. Sigurno umjetničku obradbu očekuju i brojni VIB sastavi koji već djeluju po nekim gradskim i prigradskim crkvama svirajući uz električne orgulje, gitare i bubnjeve pri omladinskim misama. Ukoliko Crkva poprimi i takav glazbeni izražaj u liturgiji, trebalo bi misliti da se i ta glazba postavi na neki religiozni i umjetnički izraz. Činjenica je da takove glazbene sastave u Crkvi promiču svećenici kojima je stalo do pastoralnih uspjeha, a u glazbu se redovito ne razumiju, posebno ne u crkvenu. A i sastavi koji sviraju na takovim misama redovito su samo amateri koji prevode svoj repertoar sa stranih jezika. Dinamička svojstva ove glazbe su erotična i redovito ne mogu potpomognuti duhovni rast zajednice, osim što ih privlači sjetilnost glazbe u crkvu kao na jednu vrst zabave. Ovdje se, dakle, ne radi o novom shvaćanju crkvene glazbene umjetnosti već i o novom shvaćanju morala među omladinom. Ove slučajeve možemo smatrati kao dobronamjerne i

kao mogućnost istraživanja u Crkvi na polju glazbenog izraza. Svakako ne smijemo shvatiti kao dozreli glazbeni izraz, i dopustiti da nam on zamijeni ostalu crkvenu glazbu.

Sigurno će biti pokušaja da se i za ovakove sastave priredi Antifonar tekstova, bar djelomično. Treba nastojati da i ono što se sastavlja za ovakove sastave bude s jezične i glazbene strane bar uredno.

Nalazimo se, dakle, pri složenom i odgovornom poslu. Prijevodi liturgijskih knjiga povjereni su grupi stručnjaka pri Kršćanskoj sadašnjosti u Zagrebu. Ova grupa do sada je priredila i Biskupska Konferencija odobrila Red mise, Red čitanja, Obred sprovoda i Obred krštenja. Sa mnogih strana čuli su se odjeci negodovanja kako pojedina mjesta u prijevodu nijesu dobro prevedena. Međutim, ovakovi sudovi redovito su donijeti na temelju časovitog dojma pa se ne mogu ozbiljno shvatiti. Konačni sud o kvaliteti prijevoda može se donijeti nakon duljeg studija od stručnjaka u jezičnim pitanjima. Glazbenici naravno imaju pra-

vo proučiti tekstove namijenjene pjevanju i sa glazbene strane i na temelju studija i analize ocijeniti rad na novim liturgijskim knjigama. Ono što se apriori može reći jest: način na koji je Grupa stručnjaka pri Biskupskim Konferencijama organizirala posao isključivši stručnjake sa područja glazbe nije razuman i protivi se svim saborskim direktivama o prijevodu bogoslužnih knjiga na narodne jezike. Već samim isključenjem glazbenih stručnjaka iz ovog prevažnog posla ne može se očekivati da će glazbena strana novih hrvatskih prijevoda bogoslužnog teksta biti uredna. To su već osjetili skladatelji što su pokušali skladiti nove tekstove. Posebne poteškoće javile su se u skladanju pripjevnog psalma iza prvog biblijskog čitanja u kojem ni pripjev ni pripjevni psalam nijesu tako prevedeni da bi mogli poprimiti zanimljivu glazbenu obradu namijenjenu pučkom pjevanju. Nakana je ovog izlaganja bila da upozori glazbenu javnost na mogućnosti glazbene obrade hrvatskog prijevoda misnog Antifonara i ukaže na eventualne propuste u tom prevođenju koje bi trebalo ocijeniti kao povijesne propuste hrvatskih prevodilaca obrednih tekstova.

SUMMARY

In his essay the author treats the new Croatian translation of liturgical texts assigned to singing. Because of cultural and musical tradition and musical-dynamical characteristics of Croatian language he suggests to take in consideration musical treatment — Gregorian, folklore, artistic — on the occasion of forming new Croatian religious texts.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser berichtet hier über eine neuerschienene Übersetzung von liturgischen Texten die gesungen werden. Im Zusammenhang damit nimmt er in Rücksicht analysiert die musikalisch-dynamischen Eigenschaften der kroatischen Sprache. Bei der Gestaltung von kroatischen liturgischen Texten sollten seiner Meinung nach die Elemente der ersten, der gregorianischen und der Volksmusik gleichberechtigt betrachtet und verwendet werden.